

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

“SAYLGOH VA DAM OLISH JOYLARI UCHUN ZAMONAVIY BESEDKA DIZAYNI”

Abdusalamova Shohida Kamiljanovna

*O‘zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrasida katta o‘qituvchisi*

Tohirova Zulfiya Bahodir qizi

*O‘zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrasida Talaba:*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy jamoat makonlari dizaynida ekologik va energiya samarador yechimlardan foydalanish masalalari “Quyoshli Oazis” pavilyoni misolida tahlil qilinadi. Tadqiqotda biomorf dizayn yondashuvi, foydalanuvchi uchun qulay muhit yaratish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Pavilyon dizaynida quyosh panellari integratsiyasi orqali energiya samaradorligi oshirilgani, shuningdek, estetik va funksional yechimlarning uyg‘unligi ta‘minlangani asoslab beriladi.*

Kalit so‘zlar: *zamonaviy dizayn, pavilyon, bisetka, quyosh panellari, ekologik dizayn, energiya samaradorligi, biomorf shakllar, jamoat makoni, landshaft dizayni, yashil makon*

O‘zbekiston Respublikasida ham ushbu yo‘nalishda keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida hududlarni ko‘kalamzorlashtirish, ekologik muhitni yaxshilash va aholining yashash sifatini oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, davlatimiz rahbari o‘z nutqlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish masalasini ham ustuvor vazifa sifatida belgilab, quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish zarurligini ta‘kidlab kelmoqda.

Ko‘rib chiqilayotgan konseptual loyiha zamonaviy park hududiga integratsiya qilingan “Quyoshli Oazis” tipidagi pavilyon bo‘lib, u dam olish, ijtimoiy faoliyat va ekologik texnologiyalarni birlashtiruvchi ko‘p funksiyali loyiha xisoblanadi. Ushbu obyektning arxitektura shakli biomorf yondashuv asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, unda tabiatdagi organik strukturalar, ayniqsa daraxt shoxlari va gul barglari geometriyasidan ilhom olingan. Natijada hosil bo‘lgan konstruksiya nafaqat estetik jihatdan jozibador, balki konstruktiv jihatdan ham samarali bo‘lib, yuklarni optimal taqsimlash, ochiq va yopiq fazolar o‘rtasida muvozanatni ta‘minlash imkonini beradi.

Loyihaning asosiy xususiyatlaridan biri uning energiya tejamkorligiga intilishidir. Tom qismi va konstruktiv elementlariga integratsiya qilingan quyosh panellari orqali elektr energiyasi ishlab chiqariladi, bu esa yoritish tizimlari, mobil qurilmalarni zaryadlash punktlari

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

va boshqa kichik energiya talab qiluvchi funksiyalarni ta’minlash imkonini beradi. Bunday yechim ekologik yuklamani kamaytirish, uglerod chiqindilarini qisqartirish va shahar infratuzilmasida “yashil energiya” ulushini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur sayilgoh faqat texnologik obyekt bo‘lib qolmay, balki ijtimoiy markaz vazifasini ham bajaradi. Uning ichki qismida joylashtirilgan aylana shakldagi o‘rindiqlar va ochiq rejalashtirilgan makon insonlarni muloqotga chorlaydi, turli yoshdagi foydalanuvchilar uchun qulay muhit yaratadi.

1-rasm. Sayilgoh va dam olish joylari uchun zamonaviy besedka dizayni.

Shuningdek, loyiha mikroiklimni yaxshilashga qaratilgan yechimlarni ham o‘z ichiga oladi. Yarim ochiq konstruksiya tabiiy shamollatishni ta’minlaydi, quyosh nurlarini filtrlash orqali esa ichki hududda qulay haroratni saqlashga yordam beradi. Material tanlovida ham ekologik va uzoq muddatli foydalanishga yaroqli komponentlarga ustuvorlik berilgan bo‘lib, bu obyektning barqarorligini oshiradi.

Umuman olganda, ushbu loyiha zamonaviy shaharlar uchun mo‘ljallangan innovatsion jamoat makonining namunasi sifatida qaraladi. U ekologik, ijtimoiy va texnologik omillarni yagona tizimda birlashtirib, kelajak arxitekturasi qanday bo‘lishi mumkinligini namoyish etadi. Bunday yondashuv nafaqat shahar infratuzilmasini rivojlantirish, balki inson va tabiat o‘rtasidagi muvozanatni tiklashga ham xizmat qiladi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy jamoat makonlarini loyihalashda ekologik barqarorlik, energiya samaradorligi va inson uchun qulay muhit yaratish asosiy ustuvor yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida “Quyoshli Oazis” pavilyoni misolida biomorf dizayn yondashuvi, funksional rejalashtirish va zamonaviy texnologiyalarni uyg‘unlashtirish orqali samarali dizayn yechimi yaratish mumkinligi aniqlandi.

Loyihada quyosh panellaridan foydalanish orqali energiya tejamkorlikka erishish, shuningdek, obyektning qisman mustaqil energiya manbaiga aylantirish imkoniyati asoslab berildi. Shu bilan birga, ochiq va yarim ochiq makonlarning uyg‘unligi foydalanuvchilar uchun qulay, estetik va ijtimoiy faol muhitni shakllantirishga xizmat qilishi ko‘rsatildi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy dizayn yondashuvlari asosida yaratilgan bunday jamoat makonlari nafaqat dam olish hududi sifatida, balki ekologik ongni shakllantiruvchi va shahar muhitini yaxshilovchi muhim element sifatida ham ahamiyat kasb etadi. Ushbu loyiha kelajakda energiya samarador va ekologik toza jamoat makonlarini yaratishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yashil makon” umummilliy loyihasini amalga oshirish to'g'risidagi qarorlari va farmonlari. – Toshkent, 2021–2024.
3. International Energy Agency (IEA). Renewables 2023: Analysis and Forecast to 2028. – Paris, 2023.
4. United Nations Environment Programme (UNEP). Green Infrastructure Guide for Urban Development. – 2022.
5. Zaha Hadid. Zaha Hadid Complete Works. – Thames & Hudson, 2009.
6. Ken Yeang. EcoDesign: A Manual for Ecological Design. – Wiley, 2006.
7. Francis D.K. Ching. Architecture: Form, Space, and Order. – Wiley, 2014.
8. Architecture va Sustainable Architecture bo'yicha zamonaviy ilmiy maqolalar (ScienceDirect, Google Scholar ma'lumotlari asosida).
9. Shaharsozlik va landshaft dizayni bo'yicha zamonaviy darsliklar va ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent, 2020–2024.

